

ВАЛЮТНІ РИЗИКИ ТА МЕТОДИ ЇХ ХЕДЖУВАННЯ

Анотація. Проаналізовано ризики, які виникають у ході операцій з іноземною валютою, а також джерела їх виникнення. Розглянуто основні методи зменшення ступеня валютних ризиків і створення захисту від можливих фінансових втрат у майбутніх періодах за допомогою похідних фінансових інструментів.

Аннотация. Проанализированы риски, возникающие при операциях с иностранной валютой, а также источники их возникновения. Рассмотрены основные методы уменьшения степени валютных рисков и создания защиты от возможных финансовых потерь в будущем с помощью производных финансовых инструментов.

Annotation. Risks which may arise during carrying out transactions with foreign currency and the causes of their occurrence are analysed. The main methods of reducing the degree of currency risks are considered, as well as creating a protection against possible financial losses in future with the help of derivative financial instruments.

Ключові слова: валютний ризик, фінансові втрати, хеджування, геп-менеджмент, дюрація, валютні деривативи.

Дослідження проблеми виникнення валютних ризиків та їх страхування стає дедалі більш актуальним в економічній думці. В умовах інтеграції у світовий фінансовий ринок питання правильної оцінки та правильної побудови системи управління валютним ризиком для вітчизняних банків, а також підприємств, які купують чи продають товари за іноземну валюту в Україні або за кордоном чи здійснюють операції з валютою є надзвичайно важливим завданням.

Об'єктом дослідження є ризики, пов'язані з операціями з іноземною валютою та методи їх хеджування.

Мета статті полягає в проведенні аналізу валютного ризику, виявленні відповідних джерел його виникнення, а також систематизації основних методів управління валютним ризиком.

Основними завданнями є дослідження інструментів хеджування та способів їх використання з метою зниження валютних ризиків.

Дослідженню валютних ризиків та методам їх страхування присвячені праці таких вчених, як: Коцовська Р. Р., Слав'янська Н. Г., Волицька А. А., Л. Примостка, Біла О. Г., Юсипович О. І., Кірієнко О. Е., Сільченко М. В.

Під ризиком у банківській діяльності розуміють можливість втрати ліквідності або отримання фінансових збитків. Одним із основних ризиків під час здійснення валютних операцій є валютний ризик [1, с. 299].

Валютний ризик (*foreign exchange risk*) – наявний або потенційний ризик для надходжень і капіталу, який виникає через несприятливі коливання курсів іноземних валют і цін на банківські метали [2, с. 87].

Валютний ризик є специфічним видом ринкового ризику. Його сутність полягає в можливості фінансових втрат за балансовими та позабалансовими статтями у зв'язку зі зміною ринкових умов і, відповідно, з рухом ринкових валютних курсів. Ці фінансові втрати можливі в разі переоцінювання відкритих валютних позицій або проведення операцій на строковому ринку.

Класифікація валютних ризиків за місцем та характером виникнення наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація валютних ризиків [3, с. 353]

Види валютного ризику	Сутність
Операційний	Пов'язаний із торговельними операціями, а також із грошовими угодами з фінансового інвестування та дивідендних платежів або отримання коштів в іноземній валюті в майбутньому
Трансляційний (бухгалтерський)	Пов'язаний із переоцінюванням активів, пасивів та прибутків у національну валюту, а також може виникати під час експорту чи імпорту інвестицій. Він впливає на показники балансу, що відображають звіт про одержані прибутки та збитки після перерахунків сум інвестицій у національну грошову одиницю

Економічний	Пов'язаний із можливістю втрати доходів за майбутніми контрактами через зміну загального економічного стану як країн-партнерів, так і країн, де розташована компанія
-------------	--

Оскільки уникнути ризику під час проведення комерційної діяльності практично неможливо, головною метою є зменшення ступеня ризику та обмеження його певними рамками. У міжнародній банківській практиці найпоширенішим підходом до управління валютними ризиками є хеджування. Під хеджуванням розуміють засіб зменшення ризику шляхом укладання протилежної угоди, форма страхування валютного ризику під час здійснення ф'ючерсних угод у банківській, страховій, біржовій та комерційній практиках [4, с. 17–21].

Методи хеджування – це способи впливу на структуру фінансових активів та зобов'язань для обмеження рівня ризику або створення систем захисту від ризику укладанням додаткових фінансових угод.

Основні методи хеджування наведені в табл. 2.

Таблиця 2

Основні методи хеджування
(розроблено автором на основі [5, с. 230–258; 6, с. 400–405])

Методи	Сутність	Сфери використання	Переваги	Недоліки
1	2	3	4	5
Структурне балансування	Банк фіксує спред і нейтралізує ризик зміни відсоткової ставки	Для великих за обсягами операцій	Простота та доступність	Необхідність проведення реструктуризації балансу, значні витрати часу
Управління розривом між чутливими активами та зобов'язаннями (геп-менеджмент)	Виокремлення чутливих і нечутливих до змін відсоткових ставок активів і зобов'язань банку (балансових і позабалансових) для оцінки відсоткового ризику у на короткострокових інтервалах	Для здійснення моніторингу за станом ліквідності та керування співвідношеннями обсягів різних видів активів і зобов'язань	Точність оцінки ризику, можливість отримання додаткового прибутку	Не гарантує повного захисту від ризику, важкість прогнозування економічної ситуації
Хеджування ризиків за допомогою форвардних угод	Одна сторона бере на себе зобов'язання здійснити поставку визначеної кількості валютних коштів за узгодженим у контракті курсом на вказану дату, а інша сторона бере зобов'язання прийняти цю поставку і виплатити у майбутньому відповідну суму коштів у іншій валюті	На міжбанківському ринку для забезпечення надійного страхування майбутніх платежів або надходжень за зовнішньоторговельними контрактами	Точність, відсутність додаткових платежів	Високий ризик зриву поставки, неможливість зміни умов або перепродажі контракту
Хеджування ризиків за допомогою ф'ючерсних угод	Валютний ф'ючерс – біржова угода про доставку стандартної кількості валюти у певний час у майбутньому за узгодженою на момент виконання зобов'язань ціною	З метою фіксування в даний момент ціну, за якою відбудеться операція продажу або купівлі базових інструментів у майбутньому	Доступність, висока ліквідність, необов'язковість реальної поставки активів	Невідповідність умов контрактів і потреб клієнта щодо термінів і сум зниження доходності грошових коштів, наявність додаткових платежів
Хеджування валютними опціонами	Валютний опціон – це контракт, який надає покупцеві право (але не зобов'язання) купівлі або продажу обу-	Для страхування відкритої валютної позиції та захисті інвестиційного портфеля, деномінованого в іноземній валюті	Зручність, високий потенційний прибуток	Висока вартість

	мовленої суми валютних коштів за фіксованим курсом на визначену дату або протягом певного періоду в майбутньому в обмін на опціонну премію, виплачену продавцеві опціону			
Хеджування за допомогою своп-контрактів	Своповий контракт – це укладений між двома сторонами договір	Банками, компаніями та іншими учасниками ринку для уникнення	Низька вартість, простота, доступність	Низька ліквідність, існування істотного ризику зриву поставки

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5
	про здійснення обміну потоками платежів чи іншими активами, розрахованими на підставі ціни (котирування) базового активу в межах суми, визначеної договором на конкретну дату платежів протягом дії договору	валютного ризику під час надання паралельних кредитів у різних країнах		

Використання широкого спектру методів під час урахування їх переваг та недоліків дає змогу уникнути можливих втрат від валютних спекуляцій та організувати дійову систему менеджменту валютного ризику в конкретній фінансовій установі.

На українському валютному ринку розглянуті методи хеджування валютних ризиків тільки починають запроваджуватися. Набутий світовий досвід хеджування вимагає адаптації до реалій трансформаційної економіки країни, що, в свою чергу, обумовлює подальші наукові дослідження проблем хеджування з урахуванням світового та вітчизняного досвіду.

Наук. керівн. Возненко Н. І.

Література: 1. Коцовська Р. Р. Банківські операції : навч. посіб. / Р. Р. Коцовська, О. П. Павлишин, Л. М. Хміль. – К. : УБС НБУ ; Знання, 2010. – 390 с. 2. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко та ін. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України ; Знання, 2011. – 504 с. 3. Береславська О. І. Міжнародні розрахунки та валютні операції : навч. посіб. / О. І. Береславська та ін. ; за заг. ред. М. І. Савлука. – К. : КНЕУ, 2002. – 392 с. 4. Ботвіна Н. О. Хеджування валютного ризику як складова банківської безпеки / Н. О. Ботвіна // Економічний аналіз : зб. наук. праць ; Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль : Видавництво "Економічна думка", 2013. – Том 14. – № 2. 5. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент банку : підручник / Л. О. Примостка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с. 6. Ходаківська В. П. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / В. П. Ходаківська, О. Д. Данілов. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 501 с.